

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н.К. Крупської
Відділ науково-методичної роботи
і соціологічних досліджень

Мистецьке життя рідного краю

*Методичні матеріали на допомогу
популяризації творчості митців Донеччини*

Донецьк 2006

ББК 78.381.9:85

М 65

Мистецьке життя рідного краю: Метод. матеріали на допомогу популяризації творчості митців Донеччини / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н.К. Крупської; Уклад. Н.П. Супрунець. – Донецьк: Схід. вид. дім, 2006. – 20 с.

Укладач: Н.П. Супрунець

Редактор: О.В. Рязанцева

Відповідальний за випуск: Н.П. Авдеєнко

Комп'ютерний набір: В.І. Копійка

©Донецька ОУНБ
ім. Н.К. Крупської, 2006

*Дихне, як ніжне речення,
Зі сходу вітровій.
Донеччино, Донеччино,
Коханий краю мій.*

С. Жуковський

Донеччина – батьківщина багатьох людей високого духу: письменників, художників, композиторів, що несли і примножували духовні надбання нашого краю. Всеукраїнської і світової слави сягнули Анатолій Солов'яненко, Володимир Сосюра, Іван Дзюба, Василь Стус, Олекса Тихий, Архип Куїнджі, Леонід Биков, Іван Карабиць, Микита Шаповал, Вадим Писарєв, Сергій Прокоф'єв.

Сучасну мистецьку палітру Донецького краю неможливо уявити без творчості митців образотворчого жанру: живописців, графіків, скульпторів, – які роблять значний внесок у розвиток національної культури України. Це народні та заслужені художники України, заслужені діячі мистецтв України, лауреати республіканських, міжнародних виставок та конкурсів.

У сюжетних композиціях, портретах, пейзажах, монументальному живописі та скульптурі, створених художниками різних поколінь, знайшла відображення історія Донбасу, його повсякденне життя, а головне – його люди: шахтарі, металурги, будівельники, представники славетної інтелігенції.

Твори донецьких художників відомі не тільки в Україні, але й далеко за її межами: у Австрії, Італії, США, Великобританії, Німеччині, Фінляндії, Канаді, Японії.

Популяризація образотворчого мистецтва, зокрема творчого доробку художників Донеччини, є важливим елементом естетичного розвитку читачів, прилучення людини до мистецтва, виховання в неї здатності бачити красиве й досконале.

Це видання є спробою комплексно висвітлити основні аспекти діяльності бібліотек щодо популяризації образотворчого мистецтва Донеччини з урахуванням як традиційних, так й інноваційних форм роботи.

Знайомство з бібліотечною практикою щодо популяризації образотворчого мистецтва краю свідчить, що в бібліотеках ця робота розвинена слабо. У першу чергу, це пов'язано з тим, що фонди цієї тематики в бібліотеках нечисленні, альбоми, фотоальбоми українських художників, репродукції робіт митців Донеччини є лише

в центральних бібліотеках і окремих бібліотеках-філіях. Проте навіть обмежене коло видань може стати основою для активної роботи серед користувачів – шанувальників і знавців живопису, графіки, скульптури. Це окремі видання, журнали “Образотворче мистецтво”, “Художники України”, “Донбас”, “Меркурій”, “Українська культура”, на сторінках яких представлені роботи донецьких майстрів, а також місцеві газети, які публікують огляди художніх виставок, інтерв’ю з митцями, матеріали про їх творчість тощо. Для зручності ксерокопії публікацій можна зберігати в спеціальних теках, оформивши їх певним чином і присвятивши творчості окремих художників.

Матеріали, що стосуються діяльності майстрів образотворчого мистецтва, відображаються в алфавітному, відповідних розділах систематичного, краєзнавчого каталогів, систематичної картотеки статей, тематичних картотеках “Образотворче мистецтво Донецького краю”, “Художники Донеччини” тощо.

Популяризація творчого надбання художників краю починається з вивчення інтересів читачів, їх диференціації з урахуванням рівня естетичного розвитку, підготовленості до сприйняття творів мистецтва.

Вивчення інтересів та естетичних смаків користувачів ведеться традиційними методами: за допомогою бесід, анкетування, вивчення читацьких формулярів, спостереження і т. д. Наприклад можна запропонувати таку анкету з вивчення інтересів читачів щодо творів образотворчого мистецтва:

Шановний читачу!

Просимо Вас відповісти на запитання анкети.

Надані відповіді допоможуть нам виявити Ваші уподобання в галузі образотворчого мистецтва, урахувати існуючі потреби при комплектуванні бібліотечних фондів відповідними виданнями, організації культурно-дозвіллевих заходів бібліотеки, читацьких клубів за інтересами.

До більшості запитань пропонуються варіанти відповідей. Виберіть із них ті, що відповідають Вашій думці, й підкресліть. Якщо жоден із варіантів Вас не влаштовує, запропонуйте свій.

Дякуємо Вам за участь!

1. Ваш читацький стаж у бібліотеці:

- менше року
- від 2-х до 5-ти років
- від 5-ти до 10-ти років
- від 10-ти до 20-ти років
- більше ніж 20 років
- _____

2. Як часто Ви буваєте в бібліотеці?

- раз на тиждень і частіше
- приблизно раз на місяць
- приблизно раз у 2–3 місяці
- 2–3 рази на рік і рідше
- _____

3. З якою метою Ви звертаєтесь до бібліотеки?

- розширення світогляду
- підвищення професійного рівня
- підготовка до навчальних занять
- громадська діяльність
- аматорські заняття
- відпочинок, емоційна розвантаженість
- спілкування з цікавими людьми
- _____

4. Чи цікавитеся Ви образотворчим мистецтвом?

- так
- ні

5. Яким жанрам образотворчого мистецтва Ви надаєте перевагу?

- живопис
- графіка
- скульптура
- _____

6. Творчість яких українських художників є для Вас цікавою?

7. Імена яких донецьких митців Вам знайомі?

8. Чи хотіли б Ви знати більше про їх творчість?

- так
- ні

9. Які заходи з популяризації творчості художників краю Ви хотіли б відвідати?

10. Чи пробуєте Ви свої сили в образотворчому мистецтві?

- так
- ні

11. Чи хотіли б Ви спілкуватися з іншими відвідувачами бібліотеки з метою обговорення творчості донецьких митців?

- так
- ні

12. Яка Ваша думка про можливість такого спілкування в межах читацького об'єднання – клубу любителів образотворчого мистецтва?

13. Чи хотіли б Ви стати членом такого клубу, якщо він відповідатиме Вашим інтересам?

- так
- ні

14. Повідомте, будь-ласка, дані про себе:

- стать (чол., жін.)
 - вік (до 15 р.; 15–21; 22–30; 31–45; 46–60; старше 60)
 - освіта (неповна середня, середня, базова вища, вища)
 - рід занять _____
-

До узагальнення результатів анкетування треба підходити диференційовано, враховуючи вікові особливості, рівень освіти читачів, ступінь їх естетичного розвитку, зацікавленості образотворчим мистецтвом.

Бібліотечна практика, як правило, дозволяє виділити три основні категорії читачів: спеціалісти (художники, працівники музеїв, викладачі образотворчого мистецтва, керівники гуртків та клубів за інтересами), любителі образотворчого мистецтва, малопідготовлені читачі.

Для різних груп читачів використовуються свої форми і методи популяризації образотворчого мистецтва. Для більш підготовлених – інформаційні, дискусійні, клубні форми, для інших – бесіди-рекомендації з демонстрацією репродукцій художніх творів. Наприклад, спочатку пропонується література з історії українського і світового живопису, матеріали про життя і творчість сучасних майстрів пензля з тим, щоб підвести читачів до сприйняття творів художників краю.

Слід зауважити про ще одну особливість популяризації образотворчого мистецтва в бібліотеці. Передусім вона повинна проводитись спільно з музеями, картинними галереями, Будинками культури, клубами, навчальними мистецькими закладами за активною участю спеціалістів (музейних працівників, викладачів малювання, керівників ізостудій, художників-професіоналів і аматорів).

Особливо ефективною може бути співпраця бібліотек і художніх музеїв у м. Донецьк, Горлівка, Дружківка, Маріуполь, Краматорськ, Макіївка, оскільки їх мешканці мають можливість регулярно відвідувати експозиції творів місцевих художників, а бібліотечні працівники – запрошувати митців на творчі зустрічі, влаштовувати презентації виставок майстрів.

Плідним може бути і співробітництво з місцевими ЗМІ: участь бібліотек у підготовці і проведенні радіо- і телепередач (“Творчі портрети художників краю”, “Сторінки мистецтва”), підготовка і проведення оглядів, бесід (“У світі фарб”).

Оскільки вирішальне значення при знайомстві з творами живопису, графіки, скульптури має візуальне сприйняття, бібліотекам слід розгорнути виставкову роботу. Відповідно до наявності у фондах літератури з образотворчого мистецтва можна організувати **жанрові, тематичні виставки, виставки-персоналії**, наприклад: “Майстри пейзажу”, “Донецькі художники-портретисти”, “Літописці великого подвигу”, “Образ сучасника в жанровому живописі донецьких художників”, “Народні художники України – донеччани” тощо. Радимо оформити **міні-експозицію** на торцевій частині стелажа “Чи

знаєте Ви творчість цього художника?”, де розмістити короткий начерк про митця та 2–3 репродукції його картин.

Форми масової роботи з популяризації образотворчого мистецтва краю можуть бути найрізноманітнішими: усні журнали, тематичні вечори, вечори-портрети художників, вікторини, турніри ерудитів, уроки-екскурсії “В майстерні художника” і т. д.

Особливу увагу радимо приділити творчості найбільш відомих художників Донеччини, оскільки репродукції їх творів ширше представлені в альбомах і періодичних виданнях. Це народні художники України Ю. Зорко, В. Полоник, М. Ясиненко, заслужені художники України Г. Жуков, В. Шендель, О. Поляков, Г. Тишкевич, П. Шакало, Є. Орликов, О. Цехмістро, заслужений діяч мистецтв України Т. Шевченко.

Тарас Георгійович Шевченко – один із найстаріших художників краю, людина різнопланового творчого дарування. Значну частину його творчої спадщини складає станковий живопис, акварель, малюнки. Основою для тематичних полотен стали особисті враження дитинства, і тому тема Великої Вітчизняної війни стала однією з головних у його творчості й трансформувалася в ряді тематичних картин і портретів ветеранів війни: “Голгофа”, “Вистояв”, “Ластівки”, “Затишшя”, “Старий солдат”. Художнику властиві лірико-поетичні інтонації в написанні пейзажів і натюрмортів – полотен, які стали результатом подорожей багатьма країнами світу, наприклад: “Згадка про Грецію”, “Везувій”, “Стамбул”, “Голуба мечеть” тощо.

Поліна Антонівна Шакало є одним із провідних майстрів тематичної картини. Головною в її творчості є проблема взаємин людини і навколишнього світу, зв’язок овіяного легендами далекого минулого нашого краю з сьогоденням. “Несучі хрест”, “Пророк”, “Хрещення”, “Літній день”, “Бабине літо” – ці та інші картини примушують замислитись над вічними істинами, які хвилюють людство: добро, істину, любов, єдність людини і природи, їх зв’язок як нероздільне ціле в естетичному й етичному камертоні життя.

У творчій спадщині **Григорія Антоновича Тишкевича** – тематичні картини, портрети, натюрморти. Про одну з перших його картин “Комсомольская правда” писала, що вона “зупиняє, як звук різко загальмованої на повному ходу машини”. Його живописне полотно “Голуби” придбано Державною Третьяковською галереєю Росії. Серед найбільш відомих картин художника: “Квітучий сад”,

“Вранішній туман”, “Донецький полудень”, “Молодіжне будівництво”, “Трудова перемога”.

До провідних пейзажистів Донеччини належить **Юрій Валентинович Зорко**. Неодноразово привертала його увагу образ сучасного міста, грандіозність масштабів найбільших промислових будівель. У той же час художника приваблює краса природи рідного краю: ковиловий степ, лісові масиви та храми Святогір'я, вранішня зоря, зоряне небо. Він перший серед донецьких художників був представлений пейзажем “Ранок на шахті” в Генуї (Італія) у складі виставки “Мальовнича Україна”.

Багато й успішно в галузі пейзажного живопису працює **Олексій Іванович Поляков**, майстер ліричного пейзажу. Протягом своєї багаторічної творчої діяльності він залишається прихильником традицій російського реалістичного мистецтва в особі його представників І. Левітана, А. Саврасова, Ф. Васильєва. Свої задуми і враження художник реалізує в наповнених світлом і теплом численних циклах: “Святі гори”, “Мій край замріяний і ніжний”, “Мальовнича Донеччина”, “На батьківщині Т. Шевченка”, “Моя криниця”, “Місто, в якому ми живемо” – в яких він створює свій проникливий світ, наповнений гармонією і красою.

Народний художник України **Володимир Степанович Шендель** – автор чудових пейзажів, натюрмортів – останніми роками успішно працює в галузі книжкової ілюстрації і станкової графіки. Декілька років присвятив вивченню творчості М. Булгакова, працював в архівах, музеях. Результатом плідної праці стала серія ілюстрацій до роману “Майстер і Маргарита”, що привертають увагу глибоким проникненням у лірико-філософську глибину мислення письменника, високим професіоналізмом майстра і глибиною осягнення світу фантастичних образів. Підсумком останніх років стала виставка робіт “Так, скіфи ми”, в яких художник створив виразний і своєрідний світ, відкрив яскраву і пам'ятну сторінку історії наших далеких пращурів. Репродукції картин, представлених на виставці, зібрано в однойменному альбомі.

Різноманітний і широкий світ пошуків **Геннадія Васильовича Жукова** – гравюра, малюнок, монументально-декоративний живопис. У численних пейзажах, жанрових композиціях відобразилася поетична натура художника, безмежно закоханого в природу, зачарованого її постійно змінюваною красою. Дивовижно тонкі за звучанням “Святковий ранок”, “Біля колодязя”, “Повернення зі

свята”, “Тополя срібляста”, “Весняні сутінки” та ін. Багато і захоплено Г. Жуков працює в скульптурі малих форм, в основному це портрети, жанрові композиції: “Козачка”, “Мати”, “Вісник перемоги”.

Своєрідний емоційний і поетичний світ природи, сповнений різними відтінками переживань, створили у своїх творах Є. Орликов, О. Цехмістро, О. Ворона, І. Базилевський, П. Таралевич. Різні за своїм духовним складом, творчими індивідуальностями, вони поєднані єдиним прагненням створити свою єдину і неповторну пісню про рідну землю.

До провідних майстрів графічного мистецтва належать Ю. Петрушкін, М. Капуста, В. Семисенко, О. Будовська. Вони активно працюють у галузі станкової і книжкової графіки, акварелі, в різноманітних техніках: літографії, ліногравюрі, офорті, монотипії.

Колектив донецьких скульпторів не такий численний, проте представлений такими відомими іменами: народні художники України М. Ясиненко, В. Полоник, скульптори Л. Бринь, С. Гонтар, Ю. Балдін, О. Скорих – автор пам’ятника А. Солов’яненку в Донецьку.

При організації масових заходів у бібліотеках треба пам’ятати, що ім’я художника найчастіше лише формально знайоме, а то й зовсім не знайоме читачеві. Для того, щоб створити установку на сприйняття його творчості, треба знайомити глядача з його біографією, особливо цікавими її фактами. Це підсилює значення особистості художника, розкриває, наприклад, його гуманізм, принциповість, невпинність пошуків, його новаторство. Особливого значення це набуває, коли йдеться про художника невідомого, чию творчість ще тільки відкриває для себе глядач або читач.

Відкриттю нових для читачів імен сприятимуть *бесіди, бібліографічні огляди* “Майстри пензля”: “Оспівуючи рідний край” (В. Шендель), “Художник, академік, козак” (Г. Тишкевич), “І дух, і думка, й почуття...” (П. Шакало), “Живописний світ на полотнах Т. Шевченка” та ін.

Творча лабораторія художника теж може стати темою окремої розмови бібліотекаря з читачами. Як починається робота над картиною? Як пробуджується фантазія? Як пам’ять відбирає необхідні ситуації? Відповіді на ці та інші запитання можна знайти в публікаціях інтерв’ю з митцями, оглядах їхньої творчості в центральній та місцевій пресі.

У поєднанні з репродукціями художніх полотен такий матеріал може послужити для організації циклу *екскурсій* “В майстерні художника”. Приблизно тематика екскурсій може бути такою: “Донецькі художники-портретисти” (А. Дереза, М. Дубина, Ю. Комендант, Г. Отченашко); “Пейзажний жанр у творчості художників краю” (Валентина і Володимир Теличко, О. Цехмістро, Н. Пархоменко); “Видатні скульптори Донеччини” (В. Полоник, М. Ясиненко, П. Антип, С. Гонтар).

Ефективною формою популяризації образотворчого мистецтва краю може стати *художній альбом* – різновид усного журналу. Художній альбом передбачає традиційні “сторінки”, участь ведучих, любителів мистецтва, гостей – професійних художників та аматорів, які познайомлять учасників з власним творчим доробком. Кожна сторінка альбому присвячена творчості того чи іншого художника, а перехід від однієї сторінки до іншої позначається перегортанням реальних сторінок оформленого макета художнього альбому, який містить малюнки, репродукції картин тощо.

Пропонуємо примірні сторінки художнього альбому “Гармонія соковитих барв”:

1 с. “Вишуканий філософ буття” (Ю. Петрушкін)

2 с. “Український пейзаж Юрія Зорко”

3 с. “Життєдайні фарби О. Полякова”

4 с. “У бронзі й камені” (В. Полоник, М. Ясиненко, О. Скорих)

Однією з цілеспрямованих форм у систематичному прилученні читачів до світу мистецтва є *читацькі клуби* – вдала форма спілкування за інтересами. За наявності в бібліотеці відповідного кола читачів, зацікавлених образотворчим мистецтвом (виявити їх допоможе анкета), доцільно створити якщо не окремий клуб або художньо-естетичний салон, то секцію в клубі любителів мистецтва, назвавши об’єднання, наприклад, “Поезія живопису”.

До програми засідань клубу можна запропонувати такі заходи:

- Розвиток образотворчого мистецтва на Донеччині: лекція мистецтвознавця;
- Донбас очима художників: інформаційний огляд;
- Запрошуємо на виставку: цикл вернісажів донецьких художників;
- Творчі портрети народних художників України В. Шенделя, В. Полоника;
- Що Ви знаєте про творчість донецьких художників?: вікторина.

Пропонуємо такі питання для вікторини:

1. Коли було споруджено пам'ятник Артему (Ф. Сергєєву) у Святогірську? Хто автор?

(у 1927 р., виконаний талановитим скульптором І. Кавалерідзе)

2. Назвіть першу виставку донецьких художників у Німеччині. Коли вона відбулась?

(“Донбас в образотворчому мистецтві”, 1972 р.)

3. В яких країнах відбулися персональні виставки донецьких художників?

(Польща, Німеччина, Великобританія)

4. Назвіть художників, творчість яких формувалась у 60–70-х рр. ХХ ст.

(П. Шакало, Г. Тишкевич, Т. Шевченко, Ю. Зорко, О. Поляков, В. Шендель, Ю. Петрушкін)

5. Одне з живописних полотен Г. Тишкевича придбано Третьяковською галереєю в Москві. Назвіть його.

(“Голуби”)

6. В якому жанрі написані кращі роботи Ю. Коменданта?

(Портрет)

7. Хто з донецьких художників працював спочатку художником-постановником, потім – головним художником у Полтавському українському музично-драматичному театрі ім. М. Гоголя?

(Т. Шевченко)

8. Назвіть ім'я та картину художника-пейзажиста, який першим з донецьких митців був представлений у Генуї (Італія) у складі виставки “Мальовнича Україна”.

(Ю. Зорко, пейзаж “Ранок на шахті”)

9. Які Ви знаєте тематичні цикли картин, написані майстром пейзажу О. Поляковим?

(“Карпати”, “Святі гори”, “Мій край замріяний і ніжний”, “На батьківщині Т. Шевченка”, “Моя криниця”, “Мальовнича Донеччина”, “Місто, в якому ми живемо”)

10. Твори Валентини і Володимира Теличків – своєрідний гімн природі, людині. Назвіть найбільш відомі з них.

(“Голубий день”, “Березневі мережива”, “Квітень” Валентини Теличко; “Механізатор”, “Тепла осінь”, “Отчий дім”, “Червень. Радісне літо” Володимира Теличка)

11. Який донецький художник створив серії етюдів “Єрусалимські етюди”, “Єрусалим – місто світу”?
(Б. Єрьомін)

12. Хто з донецьких художників представив на персональній виставці 1998 р. ілюстрації до роману М. Булгакова “Майстер і Маргарита”?
(В. Шендель)

13. Як називається альбом народного художника України В. Шенделя, виданий за підсумками персональної виставки в Донецькому краєзнавчому музеї?
(“Да, скифы мы”, 2005 р.)

14. Назвіть ім’я скульптора, автора пам’ятника олімпійському чемпіону С. Бубці в Донецьку.
(М. Ясиненко)

15. Хто автор пам’ятника А. Солов’яненку, який було відкрито 31 травня 2003 р. у сквері біля оперного театру?
(Донецький скульптор О. Скорих)

Урізноманітнити роботу в клубі допоможе *міні-конкурс* “Хто автор?”. Проводиться він наступним чином. Поряд з декількома репродукціями відомих картин донецьких художників наклеїти кишеньки і вкласти туди впереміш картки з їхніми прізвищами та назвами творів. Читачі по черзі повинні витягати ці картки, називати авторів і правильно вибрати написані ними художні полотна. Журі

оцінює знання кожного учасника і час, витрачений на виконання завдання. По завершенні конкурсу оголошують імена переможців.

Для більш поглибленого знайомства з основами образотворчого мистецтва корисно розробити *план занять*, до якого увійдуть такі теми:

1. Основи сприйняття живопису й графіки:

- Як створюється картина;
- Художник. Картина. Глядач.

2. Жанри живопису:

- Портретний живопис;
- Пейзажний живопис;
- Тематичні картини;
- Монументальний живопис.

3. Мистецтво графіки:

- Види графіки: гравюра, ліногравюра, естамп, офорт, літографія;
- Майстри книжкової ілюстрації.

Одним з важливих засобів привертання уваги читачів до творів образотворчого мистецтва є популяризація творчості художників-аматорів краю. В бібліотеках традиційно організовуються виставки робіт художників-аматорів, вечори-зустрічі з майстрами живопису, декоративно-прикладного мистецтва. На таких заходах слід не тільки демонструвати твори, але й робити акцент на особистості авторів, їх творчій манері, пов'язувати художні полотна аматорів із розвитком професійного образотворчого мистецтва. Демонстрація картин повинна доповнюватись виставками літератури, яка розкриває особливості того чи іншого жанру, допомагає краще зрозуміти твори, представлені на вернісажах.

Впровадження новітніх комп'ютерних технологій у ряді ЦБС області надає можливість демонстрації творів місцевих художників на веб-сторінках центральних бібліотек у мережі Інтернет шляхом сканування фотокопій художніх робіт. Таким чином можна організувати арт-галереї в Інтернеті, віртуальні уроки художньої творчості тощо.

Який би шлях популяризації образотворчого мистецтва не був обраний, треба пам'ятати, що ніякі рекомендації не можуть бути вичерпними. Неможливо знайти якийсь оптимальний набір форм

роботи аби вказати, скільки треба прочитати людині книг, подивитись картин або прослухати музичних творів, щоб стати естетично розвиненою особистістю. Бібліотекар, який працює творчо, знайде власні способи залучення читачів до мистецтва, у тому числі й образотворчого. Важливо, щоб він озброїв читачів умінням розмірковувати над творами мистецтва, навчив не тільки отримувати естетичну насолоду, а й знаходити підстави для філософських роздумів, моральних суджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ НА ДОПОМОГУ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДОНЕЧЧИНИ

Донецький художній музей: Альбом / Авт.-упоряд. Г.І. Михальський. – К.: Мистецтво, 1984. – 79 с.: іл.

Мистецтво Донбасу (Донецька область): Бібліогр. покажч. Вип. 3. 1985–1995 рр. / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н.К. Крупської; Уклад. Т.О. Діміджиєва. – Донецьк: Схід. вид. дім, 2002. – 164 с.

Митці України: Енцикл. довід. / Упоряд.: М.Г. Лабінський, В.С. Мурза; За ред. А.В. Кудрицького. – К.: Укр. енцикл. ім. М.П. Бажана, 1992. – 846 с.

Художники Донеччини = The artists of Region Donetsk: Живопис. Скульптура. Графіка. Декоративно-ужиткове мистецтво. Сценографія: Альбом / Упоряд. та авт. вступ. ст. Р.Г. Клименко. – Донецьк: Нац. Співка художників України, 2004. – 328 с.: іл.

Юбилейная выставка произведений донецких художников: Живопись, графика, скульптура, декоративно-прикладное искусство: Донец. орг. Союза худож. Украины / Сост. Р.Г. Клименко. – Б.м.и.: Б.г.и. – 56 с.

* * *

Барковская А. Прозрачная вода акварели: Выставка “акварелей” художников Донбасса / А. Барковская // Акцент Украины. – 2006. – 31 окт. (№ 160). – С. 4.

Герланец В. Работы донецких художников очаровали киевлян: [О выставке “Донецкий пленэр” в Киеве] / В. Герланец // Веч. Донецк. – 2006. – 4 апр. (№ 50). – С. 3.

Горина Л. Работы с выставки “Святые горы” отправляются в Киев / Л. Горина // Акцент Украины. – 2006. – 2 марта (№ 34). – С. 4.

Гранина В. Художник света: Избранные работы Геннадия Олемпиюка выставлены в Донецком областном художественном музее / В. Гранина // Негоциант. – 2000. – 5–11 апр. – С. 25.

Капуста Н. Донецкие художники вписались в историю искусства / Н. Капуста // Жизнь-неделя. – 2005. – 26 авг. – (№ 119). – С. 14.

Капуста Н. “Художники України” – о художниках Донецка / Н. Капуста // Панорама. – 2006. – 2–8 нояб. (№ 44). – С. 9.

К Донецкому краю – с любовью: [На выст. “Донбасс в произведениях изобразительного искусства” из фондов Донец. обл. худож. музея и мастерских донец. худож.] // Донбасс. – 2001. – 6 июня.

Клименко Р. В гущі української культури: Про діяльність Дон. обл. орг. НСХУ / Р. Клименко // Образотворче мистецтво. – 2002. – № 4. – С. 68–72.

Клименко Р. Вступна стаття: [Сторінки історії розвитку образотворчого мистецтва на Донеччині] / Р. Клименко // Художники Донеччини: Альбом / Упоряд. та авт. вступ. ст. Р.Г. Клименко. – Донецьк, 2004. – С. 7–22.

Остапенко О. Входження у схиму: [Про донец. худож. П. Таралевича] / О. Остапенко // Образотворче мистецтво. – 2005. – № 2. – С. 107. – (У робітні майстра).

Сагань Ю. Живописцы, отложите ваши кисти...: [По материалам беседы с худож. Т. Шевченко, В. Шенделем, А. Скорых] / Ю. Сагань // Донецкий кряж плюс. – 2006. – 6–12 янв. (№ 1). – С. 8.

Тарасенко Т. Життєдайні фарби Миколи Дубини / Т. Тарасенко // Виробник України. – 2001. – 12 жовт. – С. 5.

Шишкин Н. Духовное единение в преемственности поколений: [О донец. худож. В. Теличко] / Н. Шишкин // Меркурий. – 2005. – № 8. – С. 70–71.

Юрченко А. В большой семье...: [В Киеве прошла выставка донец. художников “Донецкий пленэр”] / А. Юрченко // Жизнь. – 2006. – 11 апр. (№ 54). – С. 1, 3.

Ястримская А. Сыворотка против дилетантизма: [О творчестве донец. худож. А.Ф. Дерезы] / А. Ястримская // Меркурий. – 2002. – № 8. – С. 56–57.

Г. Жуков

Кавун Е. Разные судьбы – выставка одна / Е. Кавун // Донбасс. – 1999. – 15 апр.

Капушта Н. Многообразная палитра творчества Геннадия Жукова / Н. Капушта // Жизнь-неделя. – 2003. – 30 окт.–5 нояб. (№ 161). – С. 3.

Ю. Зорко

Астахов Л. Зорко всматривается вдаль / Л. Астахов // Наш дом. – 2004. – 30 апр.

Капуста Н. “Украинский пейзаж” Юрия Зорко / Н. Капуста // Жизнь. – 2004. – 23 апр.

Куцева Е. Художник Юрий Зорко: “Картина хороша, когда она дышит” / Е. Куцева // Донбасс. – 2006. – 28 февр. (№ 40). – С. 6.

Ю. Комендант

Соломка А. “Как живешь, художник?” / А. Соломка // Панорама. – 2006. – 13–19 июля (№ 28). – С. 11.

Цыганок Л. В его красках – любовь и радость бытия / Л. Цыганок // Мелочи жизни. – 1998. – 29 окт.– 4 нояб. – С. 11.

Ю. Петрушкін

Донецьк – Київ: (Про вист. донец. худож. Ю.Ф. Петрушкіна “Від гравюри до монументального малярства” в Києві) // Образотворче мистецтво. – 2005. – № 2. – С. 59.

Кожевников А. Изысканный философ бытия / А. Кожевников // Меркурий. – 2003. – № 11. – С. 70–71.

Ястримская А. Он кистью путь в известность проложил / А. Ястримская // Меркурий. – 2004. – № 7. – С. 76–77.

В. Полоник

Герланец В. Искусство вечно: (Выставка народ. художника Украины В. Полоника в обл. худож. музее) / В. Герланец // Веч. Донецк. – 1998. – 13 нояб.

Сухова Н. Творческая мысль не знает покоя, новая работа – всегда неизвестность... / Н. Сухова // Веч. Донецк. – 2005. – 22 февр.

Художник, всю жизнь отдавший Донбассу // Жизнь. – 1998. – 3 нояб.

О. Поляков

Овчаров В. Сияющий свет памяти: (Персон. выст. засл. худож. Украины Алексея Полякова “Земля Донецкая”) / В. Овчаров, А. Загибалов // Донецкий кряж. – 2003. – 19–25 сент.

Славина Р. “Земля Донецкая” / Р. Славина // Акцент. – 2003. – 9 сент.

Черных Е. Этюд с отбойным молотком и васильками / Е. Черных // Донбасс. – 2003. – 2 сент.

Г. Тишкевич

Гордеева Л. Воплощение чувства: (О засл. худож. Украины Г. Тышкевиче) / Л. Гордеева // Донецкий кряж. – 2000. – 30 нояб.– 6 дек.

Лихолет А. Евангелие от мольберта / А. Лихолет // Донбас. – 2000. – Верес.–Жовт. – С. 33–35.

Художник, академик, казак... // Негоциант. – 2000. – 22–28 нояб. (№ 42). – С. 25.

П. Шакало

Куцева Е. Холсты, наполненные жизнью / Е. Куцева // Донбасс. – 2004. – 17 дек.

Южелевський Н. “І дух, і думка, й почуття... ”: Про що віщує донецька берегиня Поліна Шакало / Н. Южелевський // Дикое поле. – 2004. – Вып. 6. – С. 249–262.

Ястреба А. Духовная причастность Полины Шакало / А. Ястреба // Меркурий. – 2004. – № 12. – С. 68–69.

Т. Шевченко

Живописный мир на полотнах Тараса Шевченко // Жизнь-неделя. – 2004. – 4 нояб. (№ 165). – С. 14.

Куцева Е. Все в его руках: небо, солнце, мир... / Е. Куцева // Донбасс. – 2004. – 6 нояб.

В. Шендель

Шендель В.С. Да, скифы мы: Альбом / Владимир Шендель. – Донецк: Нац. Союз писателей Украины: Журнал “Донбас”, 2005. – 91 с.: ил.

Герланец В. Художник из народа стал “народным” / В. Герланец // Веч. Донецк. – 2006. – 7 февр. (№ 20). – С. 4.

Мартынов М. “О мастере кисти замолвите слово...” / М. Мартынов // Комсомолец Донбасса. – 2006. – 21 янв. – С. 14.

Ястримская А. Летописец истории Украины / А. Ястримская // Меркурий. – 2006. – № 2. – С. 76.

М. Ясиненко

Кравченко А. Знаменатель таланта / А. Кравченко // Донбасс-неделя. – 2002. – 17 янв. (№ 10). – С. 13.

Мусатова Л. Я отдохну среди вас / Л. Мусатова // Акцент. – 2002. – 6 марта.

Яцик О. Элегия раненой птицы / О. Яцик // Город. – 2002. – 24 янв.

Підп. до друку 12.03.2007. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Друк різнографний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 1,2.

Обл. вид. арк. 0,8. Зам. 1-031207. Наклад 80 пр.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"

(Державна свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001.)

83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45

тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80